

Stockholms
stad

Tillsynsrapport kemiindustrin 2017

stockholm.se

Sammanfattning

Tillsynsarbetet har bedrivits i planerad omfattning, överlag har enbart smärre brister konstaterats vilka har åtgärdats eller är under åtgärdande. Inga kemikalieolyckor eller incidenter har rapporterats under året.

Återkommande tillsyn under en rad år har medverkat till att de större miljöriskerna identifierats och förebyggts samt lättåtgärdade mindre risker också omhändertagits. Egenkontrollen är överlag väl utvecklad och dokumenterad.

Förvaltningens arbete syftar nu främst till att bibehålla den redan uppnådda nivån på verksamheternas miljöarbete samt tillse att arbetet med åtgärder av mindre och komplicerade miljörisker, energibesparing, utfasning av miljöfarliga kemikalier med mera fortskrider.

Octapharma och Swedish Orphan Biovitrum (SOBI) har arbetat vidare med att åtgärda sina utsläpp av oktylfenol. Octapharma har arbetat med att identifiera de processteg där oktylfenol förekommer och vidtagit en rad åtgärder för att minimera utsläppet av oktylfenol till avloppsvattnet. Sobi har installerat utrustning för att kunna rena bort oktylfenolen ur avloppsvattnet. All utrustning beräknas vara på plats under kvartal 1 2019.

Innehåll

Sammanfattning	2
Beskrivning av branschen	5
Kemikaliebranschens företag	
B-verksamheter	
C-verksamheter	
U-verksamheter	
IED, SEVESO -anläggningar	
Tillsynsarbetet	6
Omfattning	
Vad prioriteras i tillsynen	
Villkorsefterlevnad	
Kemikalier	
Kemikalieförteckning	
Substitution	
Egenkontroll	
Motivera och stötta	
Energi	
Tillsynsresultat	8
Sammanställning	
Indikatorer för miljöarbetet i branschen	
Status inspekterade tillståndspliktiga verksamheter	
Status inspekterade övriga verksamheter	
Planerat arbete	14
Tillsynsplanering 2018	

Beskrivning av Kemiindustrin i Stockholm

Kemiindustrin i Stockholm är en blandning av olika typer av verksamheter som bland annat hanterar stora volymer kemikalier. I branschen ingår företag som producerar färg, läkemedel, reagenser, tillsatser och rengöringsmedel. Det ingår även en verksamhet som tillverkar proteser samt ett företag som rengör containrar som innehållit kemikalier.

Ett flertal av de tillståndspliktiga verksamheterna är stora och unika ur nationellt perspektiv.

Förutom en stor kemikaliehantering är en del verksamheter transportintensiva och/eller stora energiförbrukare.

Kemikaliebranschens företag

B-verksamheter

SIKA	tillverkar betongtillsatser
Tankclean	tvättar transportcisterner
Recipharm Stockholm	tillverkar läkemedel
Swedish Orphan Biovitrum	tillverkar läkemedel
Octapharma	tillverkar läkemedel
Engwall o Claesson	tillverkar färg
Boule Medical	tillverkar reagenser

C-verksamheter

Prols	tillverkar rengöringsmedel
Paxymer	tillverkar plast
Team Olmed	tillverkar proteser
Casco Adhesives	utvecklar lim, fogmassor

U-verksamheter (varken prövnings- eller anmälningspliktiga)

Ett antal mindre företag främst tillverkare av rengöringsprodukter.

IED, SEVESO -anläggningar

Octapharma och Swedish Orphan Biovitrum är klassade som IED-anläggningar och omfattas därför av industriutsläppsförordningen (2013:250) som är en följd av genomförandet av industriutsläppsdirektivet, IED, i svensk rätt.

Industriutsläppsbestämmelserna innebär skärpningar i kraven att tillämpa bästa tillgängliga teknik (BAT) och redovisa föroreningar jämfört med det gamla direktivet, IPPC. Bestämmelserna preciserar också kraven på tillsynsmyndigheternas arbete och rapportering.

Branschen enda Sevesoanläggning, Ask Chemicals, belägen i Älvsjö industriområde har upphört med sin tillverkning och fungerar idag som försäljnings-, lager- och distributionsverksamhet.

Tillsynsarbetet

Omfattning

Då verksamheterna ofta är unika görs en individuell bedömning var tyngdpunkten på tillsynsarbetet ligger på det enskilda företaget.

Samtliga tillståndspliktiga verksamheter samt de större anmälningspliktiga verksamheterna får minst ett tillsynsbesök per år med undantag av Boule Medical som besöks vart annat år. Förvaltningen deltar även alltid vid periodiska besiktningar och i förekommande fall SEVESO inspektioner tillsammans med länsstyrelsen.

Periodiska besiktningar och förstagångsbesiktningar finns som villkor i vissa tillstånd. Dessa utförs av oberoende besiktningsmän.

De anmälningspliktiga, mindre, verksamheterna besöks vart tredje år.

De tillstånds- och anmälningspliktiga företagen betalar en fast årlig tillsynsavgift för förvaltningens tillsynsarbete.

U-verksamheter besöks ungefär var femte år ofta i kampanjform och det arbetet timdebiteras.

Årligen utdebiteras drygt 409.000 kronor för tillsynsinsatserna.

Tillsynsbesöken är idag, förutom villkorskontroll, koncentrerade på tillsyn av hantering och förvaring av kemikalier, företagets egenkontroll samt uppföljning av tidigare kända brister som framkommit vid inspektioner eller vid genomgång av verksameters egenkontroll. Andra områden som alltid beaktas är transporter, energiförbrukning samt utbyte av kemikalier.

Fokus på tillsynsarbetet under 2017 har, som för 2016, legat på kemikaliehantering, -förvaring, -förteckning, egenkontroll samt utfasning av miljöfarliga kemikalier/komponenter.

Samtliga tillståndspliktiga verksamheter skall årligen komma in med en miljörapport. Vid genomgång kontrolleras, förutom att de kommit in i tid, villkorsuppfyllnad, vilka förändringar som skett och resultat av miljöarbetet. Granskningen kommuniceras och följs upp. Med varierande intervall utförs en periodisk besiktning av externa konsulter hos de större verksamheterna. Förvaltningen deltar alltid vid dessa besök.

Förvaltningen deltar i samråd och remissarbete i tillståndsprocessen samt ansvarar för remissarbete, miljöbedömning och beslut i anmälningsärenden.

När verksamheter läggs ner eller flyttas läggs tid på kontroll av eventuella markföroreningar på grund av kemikaliehanteringen. Vid klagomål sker utredningar. Därutöver sker kontakter med andra tillsynsmyndigheter, allmänhet och konsulter.

Vad prioriteras i tillsynen

Villkorsefterlevnad

Det primära i tillsynen är kontroll av att villkor och meddelade förelägganden efterlevs. Detta görs via inspektioner och genomgång av rapporter och analyser.

Kemikalier

Lastning/lossning, produktion och förvaring. Kontroll av utformning av lokaler, skyddsutrustning samt rutiner för olyckor.

Kemikalieförteckning

En aktuell kemikalieförteckning påvisar riskerna för de olika kemikalierna samt omfattning och förändringar i kemikalieförbrukningen.

Substitution

Substitution av miljöfarliga kemikalier minskar omsättning av dessa i samhället och bidrar i många fall till att en miljövänligare produkt produceras.

Egenkontroll

En väl fungerande och dokumenterad egenkontroll är grunden för miljöarbetet och minimerar riskerna för miljöpåverkan.

Motivera och stötta

Flera av företagen har höga mål med sitt miljöarbete och koncerninterna mål som överstiger den nivå som kan krävas av ett genomsnittligt företag i branschen. För dessa fungerar förvaltningen som bollplank och kunskapsbank för goda exempel. För de mindre verksamheterna efterfrågas främst juridisk kunskapsförmedling och exempel på praktiska lösningar från liknande verksamheter.

Energi

Tillse att företagen arbetar aktivt med energibesparing samt växlar över från energiinventeringsarbetet till konkreta energibesparingsåtgärder.

Tillsynsresultat

Sammanställning

Kemiindustrin i Stockholm består av ett fåtal verksamheter som kontinuerligt fortsätter minska i antal. Hanteringen av kemikalier utgör en stor potentiell miljörisk. Efter långvarig tillsyn och förbättrad egenkontroll har de större riskerna (brister i lagring, hantering och transport av kemikalier samt substituering av farliga ämnen) till stor del åtgärdats och de ”enkla” åtgärderna redan vidtagits varvid miljöarbetet mer utgörs av att bibehålla den goda egenkontrollen samt att metodiskt även åtgärda mindre miljörisker som uppdatering av kemikalieförteckningar samt energi- och transportoptimering.

Samtliga verksamheter har besökts under året i enlighet med tillsynsplanen. Överlag har enbart smärre brister konstaterats vid tillsynsbesöken som mindre mängder kemikalier som förvarats felaktigt eller varit felmärkta samt rutiner och kemikalieförteckningar som inte uppdaterats. Dessa brister har åtgärdats eller är under åtgärdande. Inga förelägganden har behövt tillgripas. Inga kemikalieolyckor eller incidenter har inrapporterats.

Samtliga miljörapporter har kommit in inom föreskriven tid med undantag av Tankcleans rapport. Rapporterna har generellt varit av god kvalitet. Ett flertal anmälningar om förändringar av produktion har handlagts.

Egenkontrollen är generellt bra framför allt på de verksamheter som besöks årligen. Detta med undantag av Tankclean där egenkontrollarbetet delvis fallerat på grund av personalproblem. Flera verksamheter har integrerat egenkontrollen i det interna styrsystemet. Den

skriftliga dokumentationen av egenkontrollen kan i vissa fall ligga något efter för de mindre företagen. Egenkontrollprogrammen utvecklas och justeras kontinuerligt internt och efter tillsynsbesök.

Läkemedelstillverkarna lyder också under det regelverk som Läkemedelsverket och FDA, (Food and Drug Administration, den amerikanska livsmedels- och läkemedelsmyndigheten), satt upp för att trygga patientsäkerheten. Dessa regler innebär att företagen måste ha en lång rad rutiner och instruktioner för att säkerställa reglernas efterlevnad. Det arbetssätt som miljöbalkens krav på egenkontroll ställer efterfrågas alltså också från annat håll.

Inga kemikalieolyckor har inträffat under året. Sex verksamheter har redan anammat den nya vidareutvecklade mall för kemikalieförteckning som tagits fram av Stockholm, Göteborg och Malmö inom ramen för storstadssamarbetet.

De ökade energikostnaderna medför att energibesparingsarbete prioriteras i många verksamheter. Genom ny teknik, som exempelvis värmepumpar, och modernisering av produktionsutrustningar har energibesparingar uppnåtts. Vid utbyte av produktionsutrustning fläktar, kompressorer med mera är numera energiförbrukningen av stor betydelse ur kostnadssynpunkt sett ur livslängden på utrustningen. Ask chemical har investerat i jordvärmepumpar för fastighetsuppvärmning. Sikas slutning av processen genom återanvändning av redan uppvärmt tvättvatten har sparat energi.

Arbetet med att fasa ut kvarvarande miljöfarliga kemikalier går i många fall långsamt på grund av den tillverkade varans komplexitet och användningsområde. I flera fall sker utvecklingsarbetet i företagets anläggningar utomlands och måste samordnas för många marknader. De ”enkla” substitutioner har redan vidtagits.

Konflikt mellan vissa verksamheters möjligheter att fortsätta sin verksamhet/expandera och utökat bostadsbyggande föreligger.

Indikator för miljöarbetet i branschen

Indikator

Andelen besökta företag som inlett ett arbete med att effektivisera sin energianvändning.

Årsmål 100 %

Resultat 100%

Andelen besökta företag som inlett ett arbete med att effektivisera sina transporter

Årsmål 100 %

Resultat 100 %

Andelen företag som uppfyller samtliga gällande

Tillståndsvillkor

Årsmål 100%

Resultat 86%

Samtliga verksamheter bedöms arbeta med att försöka minska sin energiförbrukning och kostnaderna och miljöbelastningen av sina transporter. En verksamhet uppfyllde inte kravet på antal uttagna prov fullt ut.

Statusredovisning av inspekterade tillståndspliktiga företag

Sika

Verksamheten bedriver sin verksamhet på Domnarvsgatan 15 i Lunda industriområde, Spånga. Verksamheten importerar och säljer kemiska produkter samt producerar kemisk-tekniska produkter, huvudsakligen betongtillsatsmedel för byggändamål.

Verksamhetens arbete med substitution av miljöfarliga kemikalier fortsätter systematiskt. Utfasning av konserveringsmedel innehållande formaldehyd är prioriterat. Kemikalieförteckningen är uppgraderad.

Återanvändning av reningsvatten i produktionsprocessen är i full drift. Verksamheten har kommit överens med förvaltningen och Stockholm vatten och avfall om hur reningsvattnet skall hanteras vid driftsproblem.

Energibesparingsarbetet fortgår och är infört i verksamhetens styrsystem.

Tankclean

Företaget bedriver verksamhet på terminalområdet i Älvsjö/Årsta. Verksamheten består av invändig tvätt av containrar och ett fåtal tankbilar och som innehållit olika typer av flytande kemiska produkter.

På grund av interna problem som omfattade koncernens miljöansvarige har brister i egenkontrollen noterats vilket även kommer att påverka 2018 års tillsynsrapport. Miljörapporten blev kraftigt försenat och delar av provtagning har uteblivit. De analyser av dygnsprover som tagits avseende TOC visar låga värden.

Några olyckor eller incidenter har inte inträffat under året. Arbetet med att trimma in de energiförbrukande komponenterna i anläggningen för att minska den totala energiförbrukningen fortskrider.

Recipharm Stockholm

Företagets anläggning ligger i Årsta där man kontraktstillverkar läkemedel på uppdrag av kund. Tillverkningsstegen är blandning av aktiva substanser, granulering med lösningsmedel eller vatten, torkning, malning, tablettslagning och i vissa fall dragering av tabletterna.

Verksamheten bedrivs i enlighet med villkoren i ett tillstånd från år 1991. Tillståndets mest verksamhets-specifika villkor reglerar den mängd lösningsmedel som är tillåtet att släppa ut till luft. Recipharm har under år 2017 fortsatt arbeta med det energieffektiveringsprojekt, som startades 2015. I projektet har det ingått att göra natt- och helinventeringar för att identifiera utrustning som går i onödan. En förslagslåda har satts upp där anställda kan tipsa om energieffektiveringsåtgärder. En övergång till ledbelysning har genomförts.

Verksamhetens miljörapport var utan anmärkning.

Swedish Orphan Biovitrum (SOBI)

Verksamheten producerar proteinläkemedel på kontraktbasis. Anläggningen finns på Kungsholmen. Tillstånd för verksamheten meddelades år 1995. Villkoren i tillståndet tar sikte på hantering av avloppsvatten och kemikalier.

Företaget har arbetat vidare med att ta fram en lösning för att rena bort oktylfenol från det avloppsvatten som företaget släpper ut. Det mesta av oktylfenolen samlas upp och går som farligt avfall men en mindre del går till avloppet. Företaget hoppas ha en lösning på plats under kvartal 1 år 2019.

Oktylfenolen ingår i Triton X-100, en kemikalie som används till virusinaktivering. Det är ett utfasningsämne enligt Kemikalieinspektionens Priodatabas med hänvisning till att det är hormonstörande och giftigt för vattenlevande organismer med långtidseffekter. Enligt Revaq, som är ett certifieringssystem som arbetar för att minska flödet av farliga ämnen till reningsverk, att skapa en hållbar återföring av växtnäring samt att hantera riskerna på vägen dit, måste företag som släpper ut utfasningsämnena till avloppet ta fram en plan för substitution eller en plan för hur de ska upphöra med utsläpp till vatten.

Förvaltningen har i år begärt kompletteringar till verksamhetens miljörapport. Företaget kommer att behöva uppfylla BAT-slutsatserna för rening och hantering av avloppsvatten och avgaser inom den kemiska sektorn från och med 2020 och ska därför, enligt Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2016:8) om miljörapport, redan nu redovisa hur de uppfyller eller avser att uppfylla dessa BAT-slutsatser.

Octapharma

Octapharma bedriver sin verksamhet på nordvästra Kungsholmen. Företaget framställer proteiner ur blodplasma samt bereder de framtagna substanserna till injektions- eller infusionslösningar.

Bolaget lämnade in ansökan om tillstånd till utökad produktion i början av år 2015. Förvaltningen tillstyrkte ansökan med hänvisning till att bolaget bedriver ett aktivt arbete med att minska sin miljöpåverkan. De frågetecken som fanns, och delvis kvarstår, handlar om bolagets förmåga att innehålla föreskrivet pH-intervall för utsläppt avloppsvatten samt utsläppet av oktylfenol.

Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation meddelade nytt tillstånd i början av år 2016, ett beslut som överklagades av bolaget då man ansåg att villkoret för pH-intervall för utsläppt avloppsvatten är felaktigt formulerat. Mark- och miljödomstolen (MMD) ändrade i beslut i september 2016 det aktuella villkoret något och föreskrev lydelse enligt nedan:

8. Efter den 1 januari 2017 ska i utgående processavloppsvatten pH som begränsningsvärde ligga inom intervallet pH 6,5-10. Under maximalt 20 timmar per kalenderår får pH som begränsningsvärde ligga inom intervallet 10-11. Under 2016 ska pH som begränsningsvärde ligga inom intervallet 6,5-11. Mätning av pH ska ske kontinuerligt.

Även detta beslut överklagades av bolaget men Mark- och miljööverdomstolen beslutade den 24 november 2016 att inte meddela prövningstillstånd varför MMD:s villkor gäller. Domstolen föreskrev en ”ventil” för pH-överskridanden genom de 20 timmarna där pH får ligga mellan 10 och 11. Någon motsvarande reglering av för låga pH-värden finns inte varför förvaltningen, i februari 2017, anmälde bolaget för villkorsbrott sedan pH-värdet vid utpumpning legat under 6,5.

I november 2017 ansökte bolaget hos Miljöprövningsdelegationen (MPD) om ny lydelse av villkor 8 till följande lydelse:

Efter den 1 januari 2017 ska i utgående processavloppsvatten pH som begränsningsvärde ligga inom intervallet pH 6,5-10. Under maximalt 20 timmar per kalenderår får pH som begränsningsvärde ligga inom intervallet 5,5-6,5 eller mellan 10-11. Under 2016 ska pH som begränsningsvärde ligga inom intervallet 6,5-11. Mätning av pH ska ske kontinuerligt.

Förvaltningen har tillstyrkt ändringen med hänvisning till att reglering av pH-värdet snarare syftar till att minimera risken för påverkan på ledningsnätet snarare än en påverkan på miljön. Även

huvudmannen för avloppsnätet, Stockholm Vatten och Avfall, har tillstyrkt ändringen. MPD har dock ännu inte fattat något beslut i ärendet.

Även från Octapharma förekommer utsläpp av oktylfenol, här rörande från användningen av Triton X-100, till avloppet. Omfattande provtagning på utgående vatten har utförts de senaste åren för att ta reda på hur stora mängder det rör sig om. Arbetet fortsätter och såväl förvaltningen som SVOA deltar. En viktig fråga i sammanhanget är att värdera bolagets utsläpp gentemot andra källor, en uppgift som inte är alldeles enkel då oktylfenol tycks tillföras diffust med såväl spill- som dagvatten.

Under hela utredningsarbetet har bolaget arbetat med att identifiera de processteg där oktylfenol förekommer, hanteringen i olika delar, möjliga utsläppspunkter etc. En rad åtgärder/förändringar har också vidtagits för att minimera risken för att oktylfenol ska förekomma i avloppsvattnet.

Förvaltningen har i år begärt kompletteringar till verksamhetens miljörapport. Företaget kommer att behöva uppfylla BAT-slutsatserna för rening och hantering av avloppsvatten och avgaser inom den kemiska sektorn från och med 2020 och ska därför enligt NFS 2016:8 redan nu redovisa hur de uppfyller eller avser att uppfylla dessa BAT-slutsatser

Engwall o Claesson

Företaget tillverkar färg i sin anläggning i Bandhagen. Verksamheten fick tillstånd år 1992. Det förekommer inget utsläpp till vatten från tillverkningen utan allt spillvatten samlas upp i processavloppstankar.

Företaget arbetar ständigt med att förbättra färgernas formuleringar ur både hälso- och miljösynpunkt. Bland annat har bolaget minskat användningen av sickativ som innehåller kobolt med 90% under 2017. Sickativ som inte klassificeras som reprotoxiska används istället. Företaget har också kunnat minska användningen av allergiframkallande konserveringsmedel.

Verksamhetens miljörapport var utan anmärkning.

Boule Medical

Verksamheten tillverkar reagenser till egentillverkade blodanalysinstrument på Fagerstagatan 7 i Lunda industriområde. Spånga. Verksamheten har en uppdaterad kemikalieförteckning och en väl fungerande egenkontroll. Kemikaliehanteringen och förvaring var utan anmärkningar. Funderingar finns på omlokalisering inom närområdet.

Statusredovisning av övrigt inspekterade företag

Prols

Verksamheten tillverkar framför allt rengöringsprodukter på Harpsundsvägen 160 i Högdalens industriområde. Verksamheten har som vanligt under året gjort några mindre förändringar i produktsammansättningarna. Produkterna innehåller inte längre ämnen som finns registrerade på prioriterings- eller utfasningslistorna.

Arbetet med energibesparingar har prioriterats och förvaltningens energirådgivning för företag har engagerats.

Casco Adhesives

Verksamheten som utvecklar lim och fogmassor har flyttat från Nacka till Byängsgränd 5, Årsta. Verksamheten, som är certifierad, har höga miljö- och säkerhetsambitioner med omfattande skriftligt dokumenterade rutiner.

Verksamheten har åtagit sig att sammanställa sina rutiner i ett egenkontrollprogram samt anpassa sin kemikalieförteckning till den utarbetade mall som storstadssamarbetet med Malmö och Göteborg tagit fram.

Planerat arbete

Tillsynsplanering 2018

Förvaltningens bedömer att planeringen och prioriteringarna som gjordes föregående år fortfarande är korrekta och fortsätter arbetet enligt dessa.

De nya reglerna för märkning av kemiska produkter inkluderande nya varningssymboler kommer fortsatt att kontrolleras.

Konflikten mellan vissa verksamheters möjligheter att fortsätta sin verksamhet/expandera och utökat bostadsbyggande medför att mer tid kommer att få läggas ned på information till berörda parter.

Särskilt arbete kommer att läggas ner på att säkerställa att Tankcleans egenkontrollprogram fungerar klanderfritt. Programmet kommer att uppdateras i samråd med den nye miljöansvarige och integreras i driften. Kontroll av provsvar kommer att ske månatligen.